

NGUYỄN ĐĂNG DUNG (Chủ biên)

Chính Trị Học

NGUYỄN ĐĂNG DUNG

(Chủ biên)

CHÍNH TRỊ HỌC

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

Tham gia biên soạn

GS.TS. Nguyễn Đăng Dung

GS.TS. Phạm Hồng Tung

PGS.TS. Nguyễn Thị Thu Hà

TS. Đinh Ngọc Thắng

TS. Lưu Bình Dương

TS. Nguyễn Thị Thủy

ThS. Trần Quyết Thắng

ThS. Hà Ngọc Anh

ThS. Trần Thị Hoàng Anh

MỤC LỤC

Lời giới thiệu	7
----------------------	---

Phần thứ nhất: Những vấn đề chung

Chương 1

ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU CỦA CHÍNH TRỊ HỌC

1.1. Khái niệm <i>Chính trị học</i>	10
1.2. Đối tượng nghiên cứu của Chính trị học	17
1.3. Phương pháp nghiên cứu của chính trị học	20
1.4. Mối quan hệ giữa Chính trị học với các môn khoa học khác	21
Tài liệu tham khảo Chương 1	23

Chương 2

TỔNG QUAN LỊCH SỬ CÁC HỌC THUYẾT CHÍNH TRỊ

2.1. Phương Đông cổ đại	26
2.2. Triết gia Hy Lạp cổ đại	29
2.3. Thời trung đại	46
2.4. Thời cận đại	59
Tiểu kết	86
Tài liệu tham khảo Chương 2	88

Chương 3

QUYỀN LỰC CHÍNH TRỊ

3.1. Quyền lực và các loại hình quyền lực	89
3.2. Quyền lực chính trị - quyền quan trọng trong các loại quyền lực xã hội	102
3.3. Phạm vi của chính quyền	106

Tiểu kết	141
Tài liệu tham khảo Chương 3.....	142

Chương 4

HÌNH THỨC CHÍNH QUYỀN

4.1. Vai trò và tầm quan trọng của vấn đề hình thức chính quyền	144
4.2. Chính quyền được tổ chức theo nguyên tắc tập quyền của chính thể quân chủ, chính thể cộng hòa và chính thể độc tài chuyên chế	145
4.3. Cách thức phân quyền tạo nên chính thể hiện đại	155
4.4. Chính quyền được tổ chức theo nguyên tắc phân quyền mềm dẻo của chính thể đại nghị.....	192
4.5. Chính quyền phân quyền cứng rắn của chế độ tổng thống.....	238
4.6. Chính quyền phân quyền hỗn hợp của chính thể lưỡng tính cộng hòa	251
4.7. Chính quyền liên bang và chính quyền tiểu bang	260
Tiểu kết	264
Tài liệu tham khảo Chương 4.....	265

Phần thứ hai: Những vấn đề riêng

Chương 5

BẦU CỬ

5.1. Bầu cử - cách thức cơ bản nhất để mọi người dân thực hiện quyền lực nhà nước thuộc về mình	268
5.2. Các loại hình bầu cử	283
Tài liệu tham khảo Chương 5.....	301

Chương 6

ĐẢNG PHÁI CHÍNH TRỊ

6.1. Sự xuất hiện đảng phái chính trị và vai trò của các đảng phái trong đời sống chính trị của mỗi quốc gia	303
6.2. Phân loại các chính đảng	313
6.3. Cơ cấu tổ chức các chính đảng	324
Tiểu kết	329
Tài liệu tham khảo Chương 6.....	329

Chương 7 CHÍNH KHÁCH VÀ CÔNG CHỨC

7.1. Vị trí, vai trò của chính khách và công chức	331
7.2. Trách nhiệm chính trị.....	340
7.3. Bộ máy công chức	346
Tiểu kết	360
Tài liệu tham khảo Chương 7.....	362

Chương 8 CHÍNH SÁCH CÔNG

8.1. Khái niệm “chính sách công”	363
8.2. Vai trò của chính sách công trong việc giành, giữ và thực thi quyền lực chính trị.....	365
8.3. Quy trình quyết định chính sách công	369
8.4. Chính phủ - hành pháp: nơi khơi dậy, phát động mọi nguồn lực của xã hội bằng các chính sách.....	373
Tài liệu tham khảo Chương 8.....	393

Chương 9 CHÍNH QUYỀN NHÀ NƯỚC Ở ĐỊA PHƯƠNG

9.1. Mối quan hệ giữa chính quyền trung ương và địa phương	394
9.2. Các mô hình tổ chức chính quyền địa phương	399
Tài liệu tham khảo Chương 9.....	430

Chương 10 TÒA ÁN VÀ SỰ ĐỘC LẬP CỦA TÒA ÁN

10.1. Vai trò của tòa án	431
10.2. Nguyên tắc độc lập của tòa án	452
Tài liệu tham khảo Chương 10.....	465

Chương 11 VĂN HOÁ CHÍNH TRỊ

11.1. Khái niệm và cấu trúc văn hoá chính trị.....	467
11.2. Đặc điểm và chức năng của văn hóa chính trị	477
11.3. Các loại hình văn hóa chính trị.....	482
Tài liệu tham khảo Chương 11	488

Kết luận..... 489

Chỉ mục..... 493

DANH MỤC BẢNG, BIỂU, SƠ ĐỒ

Bảng 1.	Mục tiêu và phương hướng thực hiện quyền lực.....	102
Bảng 2.	Sự tiến triển các chức năng / nhiệm vụ của chính quyền	127
Bảng 3.	Hình thức chính quyền	154
Bảng 4.	Những đặc điểm của Chính thể cộng hoà lưỡng tính	259
Bảng 5.	Mục lục của Chatters và Hoover về những hoạt động của chính quyền ở Hoa Kỳ.....	416
Biểu đồ 1.	Các chiều cạnh của định hướng chính trị (Dimensions of Political Orientation)	484
Biểu đồ 2.	Các loại hình văn hóa chính trị (Types of Political Culture)	485
Sơ đồ 1.	Sự chuyển chức năng của Nghị viện.....	206
Sơ đồ 2.	Hệ thống kim chế và đối trọng	251
Sơ đồ 3.	Mối tương quan giữa chính trị và hành chính	361
Sơ đồ 4:	Cây quyết định cho sự can thiệp của chính quyền.....	384
Sơ đồ 5.	Phân chia quyền lực của Hiến pháp Mỹ	395
Sơ đồ 6:	Mô hình Anh quốc: điều chỉnh theo chức năng (Functional regulation)	406
Sơ đồ 7.	Mô hình Pháp với đặc điểm song trùng giám sát (Dual super vision).....	410
Sơ đồ 8.	Mô hình Đức phụ thuộc lãnh thổ (areal subsidiarization)	411
Sơ đồ 9.	Mô hình chính quyền địa phương của Xô viết	413
Hộp 1.	Câu chuyện hai quốc gia.....	390
Hộp 2.	Quyền cá nhân do Tòa bảo vệ	436

LỜI GIỚI THIỆU

Chính trị học là một trong những khoa học cổ nhất, được khởi thảo nghiên cứu từ rất sớm, ngay từ thời cổ đại của cả phương Tây với Hy Lạp và cả phương Đông với Trung Quốc làm đại diện. Nhưng cho đến nay, Chính trị học là một ngành khoa học vẫn còn nhiều vấn đề phải nghiên cứu. Vì chính trị là vấn đề liên quan đến đời sống của mỗi con người, một khi con người còn sống, còn phát triển thì con người vẫn còn cần đến chính trị. Cuộc sống thì luôn luôn thay đổi. Điều đó chứng tỏ chính trị cần thiết cho cuộc sống của con người như thế nào. Đúng như Khổng Tử và Aristolte – hai đại diện cổ nhất của hai nền triết học ở hai nơi rất xa nhau cả về không gian và thời gian (cách đây khoảng 2500 năm trước) đã phải cùng khẳng định một chân lý hiển nhiên, rằng con người là động vật xã hội, động vật chính trị, tức con người cần phải sống với nhau, để tạo thành xã hội, mà chính quyền là một trong những tổ chức mà con người cần phải có với mục tiêu cuối cùng, để cho con người được tồn tại, được phát triển và được hạnh phúc hơn.

Khoa học chính trị rất phát triển ở các nước phương Tây, đã từ rất lâu không những được dạy ở các bậc đại học và trên đại học chuyên ngành, mà nhiều kiến thức cơ bản được phổ cập cho cả bậc phổ thông. Do điều kiện khách quan và chủ quan của lịch sử, địa lý nên cho đến nay chính trị học vẫn chưa được giảng dạy đại trà ở bậc đại học và trên đại học ở các nước phương Đông. Vì vậy, lượng kiến thức từ phổ thông cho đến đại học và trên đại học về lĩnh vực này còn rất thiếu.

Những năm gần đây, do nhu cầu của công cuộc mở cửa đổi mới, các cơ sở đại học và trên đại học của Việt Nam đã bắt đầu giảng dạy Chính trị học, các khoa và các bộ môn đã được hình thành ở một số trường đại học, số lượng chuyên gia đã dần trở nên đông đảo.

Để phục vụ cho công cuộc nghiên cứu và giảng dạy, chúng tôi biên soạn chuyên khảo này từ những năm cuối cùng của thế kỷ trước cho đến đầu thế kỷ này. Đây là lần tái bản thứ ba, có sửa chữa, bổ sung. Trung thành với các lần trước chỉ tập trung vào nghĩa hẹp nhất của chính trị là những công việc của nhà nước, trong lần tái bản này chúng tôi cố gắng đi vào phân tích cuộc sống chính trị hiện tại và cho rằng chúng đều là những biểu hiện tư tưởng của các nhà triết học trước đây đã vạch ra, hết của một người, rồi lại một nhóm người, rồi lại của đông người, hết của độc tài, rồi lại dân chủ. Hay nói cách khác chính quyền được chuyển giao qua lại ở mỗi giai đoạn, từng thời kì khác nhau, vấn đề là ở chỗ nhà cầm quyền phải biết áp dụng cho phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh của mình. Để tăng phần cố kết chặt chẽ, chúng tôi chia cuốn sách thành hai phần, phần chung có tính lý thuyết về nội dung, hình thức và phần riêng có tính cụ thể về từng lĩnh vực và về từng chủ thể cơ bản của chính trị.

Chính trị học là lĩnh vực nghiên cứu rộng, phức tạp, khó nắm bắt, nhóm tác giả hy vọng có một số đóng góp cơ bản và rất mong nhận được sự góp ý của quý các độc giả để hoàn thiện hơn mảng kiến thức quan trọng này cho lần tái bản sau.

Thay mặt các tác giả

NGUYỄN ĐĂNG DUNG

NHÀ XUẤT BẢN

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

16 Hàng Chuối - Hai Bà Trưng - Hà Nội

Tổng Biên tập: (024) 397140511;

Biên tập: (024) 39714896;

Hành chính: (024) 39714899

Kế hoạch và hợp tác xuất bản: (024) 39728806

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc - Tổng biên tập: TS. PHẠM THỊ TRÂM

Biên tập: NGUYỄN THỊ HỒNG ANH

Chế bản: ĐỖ THỊ HỒNG SÂM

Trình bày bìa: NGUYỄN NGỌC ANH

Đối tác liên kết: Trung tâm Kinh doanh xuất bản và Phát hành sách

Địa chỉ: 16 Hàng Chuối, Hai Bà Trưng, Hà Nội

SÁCH LIÊN KẾT

CHÍNH TRỊ HỌC

Mã số: 2L - 68ĐH2020

In 500 bản, khổ 16x24 cm tại Công ty Cổ phần in và Thương mại Ngọc Hưng

Địa chỉ: Số 296 đường Phúc Diễn, tổ dân phố số 1, P. Xuân Phương,
Q. Nam Từ Liêm, Hà Nội

Số xác nhận ĐKXB: 1364-2021/CXBIPH/02-118/ĐHQGHN, ngày 20/4/2021

Quyết định xuất bản số: 480 LK-XH/QĐ - NXB ĐHQGHN ngày 23/4/2021

In xong và nộp lưu chiểu năm 2021.